HELYI (MEGSZÁLLÁSI) KIADÁSOK, MAGÁNPOSTÁK GYÜJTŐINEK
SZAKCSOPORTJA
Levélcím: MABÉOSZ Budapest, Pf. 4. 1387

tájékoztató

1989.

4.

SZÁM

(második negyedév)

1930-ban vetődött fel először a megszállási bélyegeket gyüjtők egyesületének gondolata

A megszállási bélyegek gyüjtői előtt ismert Dr.Szalay Béla neve. A Regatul felülnyomásu bélyegekről irt kétkötetes munkáján kivül ujságokban, filatéliai lapokban is számos cikke, tanulmánya jelent meg. Szerette a magyar bélyegeket is. Filatéliai irodalmi munkásságának nem mellékes részét a hamis felülnyomások és a bélyeghamisitók elleni küzdelemnek szentelte. Harcolt a magyar megszállási bélyegek méltó elismertetéséért, e bélyegek megfelelő értékének elfogadtatásáért. E célból - többek közt - javasolta, hogy a felülnyomással készült magyar megszállási bélyegek gyüjtői - érdekeik védelmére - alakitsanak külön gyüjtői csoportosulást, javasolt elnevezése szerint: "Felnyomatosgyüjtő csoportokat" - irta a Filatéliai Kurir 1930.évf. 6-7.számában közölt cikkében (94-96.old.).

Ötvenhét év után, 1987-ben,vált valóra elképzelése: megalakult a Helyi (Megszállási) Kiadások, Magánposták Gyüjtőinek Szakcsoportja. Mindehhez előzőleg legalizálni kellett ezeket a magyar filatélia senki földjére, perifériájára szoritott bélyegeket. Ennek elvégzése Surányi László tagtársunk nevéhez füződik, aki "A magyar bélyeg fogalma" c. cikkében (F.Sz. 1981. 1.sz. 13-14.o.) kijelölte és - végre - méltó helyükre sorolta a magyar megszállási bélyegeket vagy helyi kiadásokat.

Flasch Dezső

IGY KEZDŐDÖTT

Az 1867-es kiegyezés után a Habsburg-birodalom az Osztrák-Magyar Monarchia elnevezést kapta. Bosznia és Hercegovina okkupációja (1878) után kialakultak a Monarchia végső határai.

Az első világháboru összeomlása után az Osztrák-Magyar Monarchia szétesett alkotóelemeire. Az antant-nagyhatalmak 1918. nov. 3-án az olaszországi Páduában a Monarchiával mint egésszel kötöttek fegyverszünetet. 1918. nov. 5-én, Károlyi Mihály vezetésével, magyar delegáció indult Belgrádba, Franchet d' Esperey francia tábornokhoz, a keleti antant had-

erő főparancsnokához, a Monarchiával kötött páduai szerződés Magyarországra való alkalmazásának megbeszélése céljából. A magyar kormány megbizott felhatalmazottja, Lindner Béla, 1918. nov. 13-án irta alá a fegyverszüneti egyezményt. Ebben kijelölték a magyarországi demarkációs vonalat, mely a keleti országhatárnál kezdődött és a Nagy-Szamos eredéséig tartó kis (vizszintes irányu) rész után - a Nagy-Szamos felső folyását követte (Beszterce magasságáig) - innen Beszterce felé fordult és déli irányban haladt tovább elérve a Marost - majd mindvégig a Maros jobb partját követve a Tisza torkolatáig vonult - (a Tiszát átlépve) Szabadka, Baja (át a Dunán) és Pécs városok fölött huzódott Barcs irányában a Dráváig - s innen a folyó bal partja mentén haladva a nyugati országhatárnál ért véget.

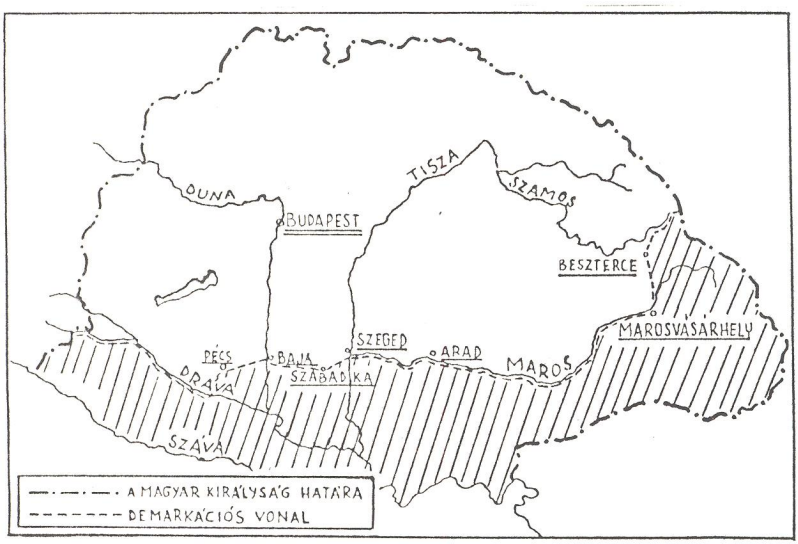

Az egyezmény értelmében a demarkációs vonalig terjedő területeken le kellett szerelni a fegyverben álló magyar hadsereget.

A szerbek a szerződés aláírása előtt megkezdték a magyar területek megszállását. P. Bojović tábornoknak, az első szerb hadsereg főparancsnokának parancsára, a szerb csapatok már 1918. nov. 5-én átlépték az országhatárt. Nov. 19-éig elérték a Szabadka-Baja vonalat.

A belgrádi fegyverszüneti szerződés I. és XVII. cikkelye világosan meghatározta, hogy helyén maradhat a helyi magyar polgári közigazgatás, igy a postaigazgatás is. A fenti cikkelyek tiltó rendelkezése ellenére a megszállók azonnal beavatkoztak a magyar közigazgatásba és ellenőrzésük alá vonták a postát is, bevezették a postai cenzurát.

A szerbek által megszállt területeken az akkori magyar postabélyegek voltak érvényben. A postai küldeményeket az 1918. jun. 15-i dijszabás rendelkezései szerint kellett bérmentesiteni. Tehát a megszállás első időszakának küldeményei csupán a levelekre került cenzurabélyegzésekkel különithetők el a szokványos magyar helykelet-bélyegzéssel kezelt korabeli levelektől.

A szerb csapatok által elfoglalt dél-magyarországi területeken 1918. nov. 5-ét követően szerb cenzura müködött Nagykikinda, Szabadka, Temesvár, Zenta és Baja postahivatalainál. Zenta postája a "Cenzor 22" cenzurabélyegzőt használta.

Alant bemutatjuk a bajai cenzurabélyegzést. A Baja - Budapest távolsági képes levelezőlap-küldemény cim- és közlésoldalán a bajai szerb cenzurahivatal által használt :

CENZOR 1 Baja

szövegü, cirill- és latinbetüs cenzurajelzése látható. A cenzurabélyegzéshez a szokásos postahivatali (fekete) festékes párnát használták.

Köszönjük Dr. Kovács János (Sopron) és Jovan Stankovic (Novi Sad) 1989. évi, első negyedévi számunkról irt elismerő soraikat. Méltatásuk további jó munkára ösztönöz.

MAGYAR BÉLYEGEK 1918-1919-ES CSEHSZLOVÁK FELÜLNYOMÁSAI

1918 október 28-án Prágában a Cseh Nemzeti Bizottság kimondta Cseh és Morvaország kiválását az Osztrák-Magyar Monarchia kereteiből és kikiáltotta a köztársaságot. Ehhez csatlakozott október 30-án a Turócszentmártonban ülésező Szlovák Nemzeti Tanács is, és ezzel a lépésével jelentős területeket választott le a történelmi Magyarország testéről. Megindult a trianoni békeszerződésig elhuzódó politikai-gazdasági és időnkénti fegyveres harc a két ujonnan létrejött államalakulat, a Magyar Köztársaság, később Magyar Tanácsköztársaság, illetve a Csehszlovák Köztársaság között.

Ebbe a csatározásba beletartozik a bélyegháboru is, melynek során a Magyar Királyi Posta kiadványainak felhasználásával 7 különböző csehszlovák kiadás jelent meg.

1. Hivatalos állami kiadás: "POSTA CESKOSLOVENSKÁ 1919"

Megjelent 1919 december 12-én Prágában.

A Csehszlovák Postaigazgatóság 1919 február 28-áig engedélyezte a forgalomban lévő osztrák és magyar bélyegek felhasználását. A visszamaradt és begyüjtött 7 593 868 K névértékü

osztrák és az 1 098 170 K névértékü magyar bélyegeket háromsoros felülnyomattal bocsájtották forgalomba az egész ország területére szóló érvénnyel. Árusitását csak a prágai főpostán és a Posta Gazdasági Hivatalában engedélyezték 50%-os felárral. Ebből következően az igen kisszámu futott küldemény mind filatéliai jellegü.

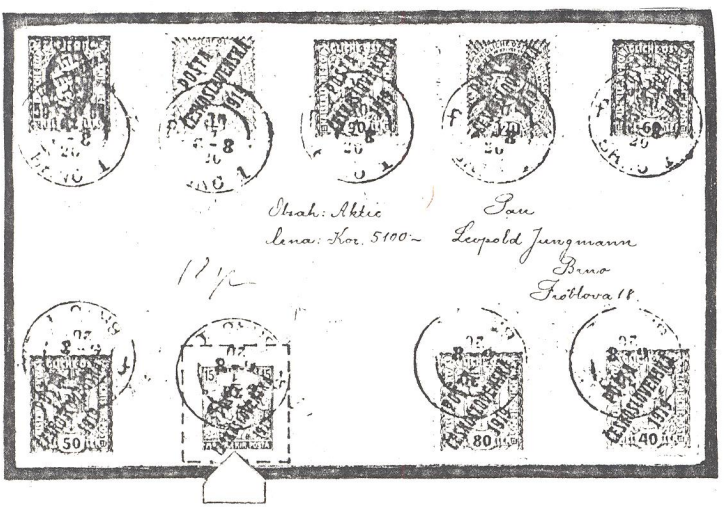

Helyi értékküldemény-boriték

A teljes sorozat 56 osztrák és 53 magyar bélyegből áll. Közöttük igazi ritkaságok is találhatók, hiszen 22 érték ezer alatti példányszámmal jelent meg, valamint az alapbélyegeknek is 71 féle alszámmal jelzett változata létezik.

2. Hivatalos kiadás az un. "Šrobár-kiadás"

Megjelent a dr. Vavró Šrobár vezette Szlovák Minisztérium rendeletére 1919 januárjában Zsolnán, Szlovákia területére szóló érvénnyel. Árusitották: Zsolna, Trencsén, Szakolcza, Tátralomnicz postahivatalaiban. A háromsoros felülnyomás sorozata 31 féle bélyeg, amihez még összesen 14 féle benyomott értékü dijjegyes tartozik (7 levelezőlap, 1 boriték és 6 zárt-levelezőlap).

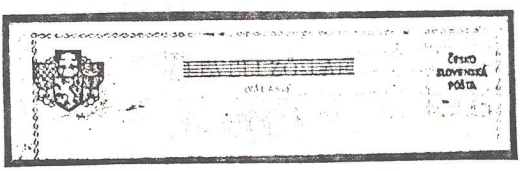

Felülnyomott levelezőlap fejrésze

3. Félhivatalos kiadás: a"körmöczbányai provizórium"

Az 1919. május 15-i tarifaemeléskor a körmöczbányai postahivatal készletében lévő 10 filléres dijjegyes levelezőlapokat magasnyomásos eljárással uj értékszámmal látták el.

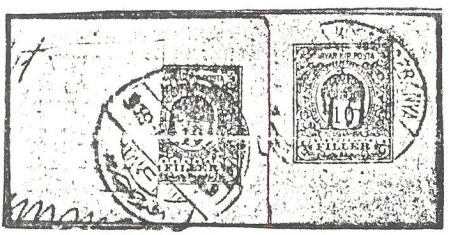

A felülnyomat két tipusa

4. Szakolczai kiadás (nem hivatalos kiadás)

A csehszlovák nagycimer felett kétsoros ČESKOSLOVENSKÁ STÁTNÍ POŠTA felülnyomás 14 különböző bélyegen. A prágai II. kiadásu bélyegek nyomólemezének felhasználásával készitették. Megjelentetésük ideje: 1918. november 15.

5. Az un. "Hlinka kiadás" (nem hivatalos kiadás)

A szlovák szeparatisták Szlovák Köztársaságot szorgalmazó különböző szinü propaganda célu felülnyomása 9 értéken. Megjelent 1918. novemberében.

6. Az érsekujvári provizórium (nem hivatalos)

Aratós, piros számu portó és hirlap bélyegek uj értékjelzésü felülnyomása. A 12 értékből álló sorozat 8 különböző fajta gumibélyegzős felülnyomattal készült 1919 január elején.

7. Rózsahegyi kiadás (nem hivatalos)

1919-ben, valószinüleg Bécsben, készitett felülnyomás 27 értéken. Már a korabeli filatéliai lapokban megjelent közlemények is egyértelmüen spekulációs kiadásnak minősitették.

A fentiekben ismertetteken kivül idetartozik még egy igen érdekes terület is, mégpedig a Csehszlovák Hadsereg Tábori Postája Szlovákiában. Mivel Szlovákia katonai elfoglalásában főleg irreguláris és un. "legionárius" (a világháboru különböző hadszinterein az Antant oldalán harcoló cseh és szlovák nemzetiségü legénységből álló) csapatok vettek részt, ez meglátszott az őket kiszolgáló Tábori Posta szervezeti müködésén is. Nevezetesen esetenként találkozhatunk szabálytalanul a polgári posta által kezelt tábori postai küldeményekkel is. Ezeken a küldeményeken szerepel a katonai egység bélyegzője, a Polni Pőšta (Tábori Posta) felirat, és a kezelő postahivatal (ebben az időben még magyar gyártmányu) hely-keletbélyegzője.

Szabályosan kezelt tábori postai levél 1920-ból

Bélyegzések: 1. Csehszlovák országos katonai parancsnokság Szlovákiában
2. Egészségügyi osztályvezető: Dr. Červiček tábornok
3. Tábori posta 8

Különböző tipusu tábori postai bélyegzések

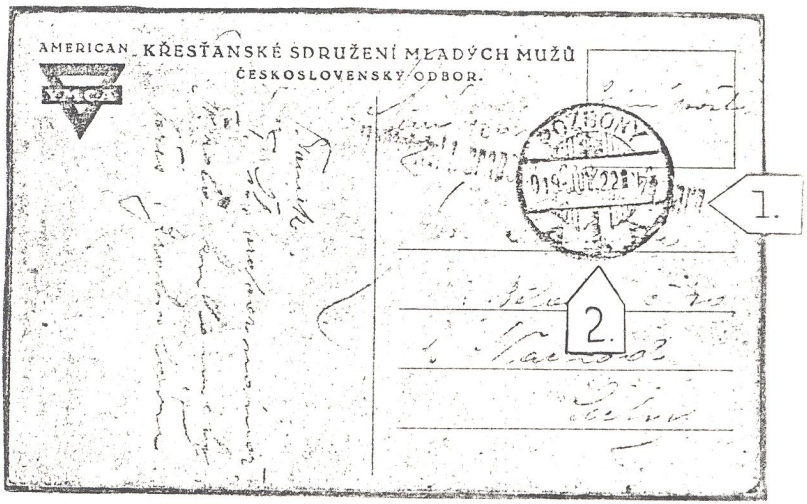

Szabálytalanul kezelt tábori postai lev.lap 1919-ből

Bélyegzései: 1. csehszlovákiai tengerész zászlóalj parancsnokság
2. Pozsony 1 A

Ezek a tábori postai küldemények természetesen sokkal ritkábbak, mint a gyüjtőink által is igen kedvelt csehszlovák bélyeges magyar postabélyegzéssel ellátott küldemények.

Filep László

Felhasznált irodalom:

Donaupost 1918-1921
Dr. Viktor Weinert: Donaupost Katalog 1921; 1925
Ladislav Novotný: Speciální příručka pro sběratele čsl. známek 1970
Specializovaná příručka 1988
Monografie čsl. známek d. 1; 2; 16--II.
Derecskei Attila: Kézirat
Ladislav Novotný: Speciální Katalog 1949

S Z A K I R O D A L O M

Előző Tájékoztatónkban már közöltünk helyi kiadásokat tárgyaló irodalmat. E számunkban most a Philatelicában eddig megjelent, de itt még nem közölt, témáinkba vágó tanulmányokat soroljuk fel a szerzők nevének sorrendjében:

- Balzsay Ágoston: 1. Helyi bélyegkiadás Besztercén 1944-45-ben. 1985.1.sz. - Felülnyomás magyar postai anyagon Székelyudvarhelyen 1944/45-ben. 1986. 2.sz. - 3. Helyi kiadásu okmánybélyegek Beszterce-Naszódon 1945-ben. 1987. 1.sz. (Az 1987.jan. 10-én elhunyt, mindnyájunk által tisztelt és szeretett gyüjtőnek, kiváló filatéliai szakirónak, a kézikönyv egyik szerzőjének, utolsó megjelent irása.)
- Dr.Czencz Sándor: Az 1956. évi soproni felülnyomás. 1985.2.
- Dr. Ettre László: A homokbálványosi portó provizórium.1980.1.
- Király Tibor: A soproni tábori küldöncjárat. 1982. 2.sz.
- Lipták István: Ideiglenes postaszolgálat Békés vármegyében 1944-45-ben. 1985. 1.sz.
- Dr. Nagy Ferenc: A balatoni magánposta-bélyegek története. 1979. 1.sz.
- Néma Péter: 1. A zilahi kisegitőbélyegekről. 1984. 2.sz. - 2. A zilahi kisegitőbélyegek példányszámának számitógépes meghatározása. 1985. 1.sz.
- Dr. Palotás Zoltán: 1. Kárpátalja postabélyegzői 1939-1944. 1981.2.sz. - 2. folytatás: 1982.1.sz. - 3. folytatás: 1982. 2.sz.

- Pákozdi László: 1. Ideiglenes postaszolgálat Magyarországon 1944-45-ben. 1972. 1.sz. - 2. folytatása: 1972. 2.sz. - 3. Nyiregyházi szükségbélyegek, levelezőlapok 1944-45-ben. 1978. 1.sz. - 4. Az abonyi felülnyomások 1945-ben. 1978.2.sz.
- Surányi László: 1. Az 1919. szegedi bélyegkiadás. 1982.1.sz. 2. A temesvári helyi kiadások. 1983.1.sz.
- Dr. Wurth Rüdiger: A Dunagőzhajózási Társaság postaszolgálatai. 1982. 1.sz.

Az egykori neves gyüjtő és kiállító, Klein Jakab (Izrael) hagyatékának anyagából rendezett árverésen Szakcsoportunk tagjait is érdeklő alábbi tételek kerültek kalapács alá a svájci D. Feldmann cégnél tartott árverésen (árak CHF-ban; első a kikiáltási, második az eladási ár):

Baranya 10 db-os összeállitás levlapok és levelek bérm eredeti magyar bélyegekkel 260.- 900.-

4 db Fiume ajl levél + 2 db levelezőlap . . . 150.- 340.-

(Surányi László: Nagy magyar gyüjtemény árverése cimen irt ismertetéséből. Philatelica 1987. 1.sz.30-36.old.)

Arbeitsgemeinschaft Ungarn e.V.

im B D Ph e.V.

Az Arbeitsgemeinschaft Ungarn egyre jobban ismert lesz hazai filatélistáink körében. A röviden csak Arge néven is emlitett német bélyeggyüjtő munkaközösség körlevele - mint a B D Ph monogram utal rá - az NSzK Bélyeggyüjtő Szövetségébe tartozó tagság azon gyüjtőit (és kisebb társaságait) sorakoztatja zászlaja alá, akik valamely magyar gyüjtési területtel foglalkoznak.

Külön örömünkre szolgál, hogy már 1.sz. - még szerény tartalmu és kivitelü - körlevelünket bemutatja olvasóinak. Ismerteti Szakcsoportunk alapszabályzatát is.

Örömmel irhatunk ujabb figyelmességükről: Dr. Wilhelm Kunz és Andrija Mirkovic urak elküldték az Arge Ungarn 1989. évi januári és márciusi igen tartalmas - szinte foylóiratnak is beillő - körlevelét. Amidőn megköszönjük Dr. W. Kunz és A. Mirkovic uraknak az Arge elküldését, kérjük, hogy a további, ezutáni számokkal is tiszteljék meg Szakcsoportunkat. Hasonló örömmel és szivességüket viszonozva elküldjük mi is Tájékoztatónk megjelenő számait.

Érdeklődéssel olvastuk a márciusi számban Dr. Wilhelm Kunz ur tollából tagjainkat is érdeklő irását: Serbische Besetzung von Temesvár cimmel. A történeti-földrajzi bevezető után rátér a szerbek által felülnyomott temesvári bélyegekre, majd két cenzurabélyegzést is bemutat. (F.D.)

K i á l l i t á s i h i r a d ó

1989. május 5-9 között rendezték meg Szombathelyen a Magyarország-Ausztria Bélyegkiállitást. Király Tibor soproni gyüjtőtársunk Nyugat-Magyarország kilenc kiadást felölelő gyüjteményéből mutatott be átfogó válogatást. Kiállitott anyagában a bélyegek mellett a postai küldeményeket is bemutatta.

\+ + +

Tegzes József pécsi gyüjtőtársunk, a Dél-Magyarországi Területi Iroda agilis vezetője, három nemzetközi rangu bélyegkiállitásra is küldött anyagot gazdag Baranya-gyüjteményéből.

F e l h i v á s

Felkérjük németül jól tudó tagjainkat, hogy vállalkozzanak német nyelven irt, helyi kiadásokat tárgyaló rövidebb-hosszabb közleményeknek magyarra történő átültetésére. Az esetleges jelentkezők cimére elküldenénk a ma már nehezen beszerezhető, magyarra forditandó filatéliai szakirodalmat. A magyar nyelvre átültetett irásokat - természetesen a forditást végző nevének feltüntetésével - Tájékoztatónk mellékleteként kivánjuk a jövőben tagjainknak ajándékként biztositani.

Hirdetések

Felhivjuk tagjaink figyelmét, hogy csak a cimjegyzékbe felvettektől fogadunk el hirdetéseket. A cimjegyzékbe - mint emlékezhetnek rá - csak azok nevét és cimét vettük fel, akik 1.sz., illetve (majd) 2.sz. körlevelünkben közölt kérdésekre adott válaszaikat visszaküldték.

Akik Tájékoztatónkban cserehirdetést kivánnak megjelentetni, lehetőleg röviden, szabatosan és világosan megfogalmazott hirdetési szövegüket küldjék el a Tájékoztatónak cimezve. A zárás után érkezett hirdetéseket félretesszük és következő Tájékoztatónkban keritünk sort közlésére.

\+ + +

Megszállási leveleket adok: 1926.évi I. és 1929. évi II. pengő-filléres; 1931. évi kisegitő- és 1927. évi Ikarusz-portó bélyeges portózott küldeményekért. (Flasch Dezső)

Az elmult évben jelent meg a Filatéliai Szemlében a Debrecen I. lemezről irt cikkem. Irásomban kifejtettem, hogy a sorozatból egyrészt kevés maradt meg megbontatlanul, másrészt, az I. lemez bélyegeiből egyes példányok is ritkák, a teljes komplett sorból alig néhány lehetséges. Azzal a kéréssel fordultam a cikket olvasó gyüjtőkhöz, hogy akinek komplett sorozat van a birtokában, vagy ilyen hollétéről tud, jelezzék nekem. A jelentkezők közül mindössze két bemutatott sorozat bizonyult valódinak. Összegezésül megállapitható: az irásom megjelenését követő egy év után eddig csak hat létező komplett sorozat meglétéről sikerült tudomást szerezni. (F.D.)

T a r t a l o m j e g y z é k

Flasch Dezső: 1930-ban vetődött fel először a megszállási bélyegeket gyüjtők egyesületének gondolata 2
(F.D.): Igy kezdődött... 3-6
Filep László: Magyar bélyegek 1918-1919-es csehszlovák felülnyomásai 7-12
Szakirodalom 13-14
Árverési hir 14
(F.D.): Arbeitsgemeinschaft Ungarn 15
Kiállitási hiradó 16
Felhivás 16
Hirdetések 17

\+ + +

Tájékoztató - A Helyi (Megszállási) Kiadások, Magánposták Gyüjtői Szakcsoportjának periodikája. - Levélcim:MABÉOSZ Budapest, Postafiók: 4. 1387. - Megjelenik évente négy szám.

A Tájékoztatót tervezte és összeállitotta: Flasch Dezső
Térképvázlatokat rajzolta: Flasch Dezső

Kishirdetés

Keresek mindenfajta csehszlovák vonatkozásu levélanyagot, különösen az 1919-1922 közötti időszakból. Ajánlatokat lehetőleg fénymásolattal kérek. Filep László. 1071. Budapest.

Dembinszky u.11.fsz.5.

Uj tag:

1.sz. körlevelünk német nyelvre forditott jelentkezési lapját kaptuk meg Hollandiából. A jelentkező M. de Jong urat örömmel vettük fel cimlistánkba. Cime: Marcel de Jong. Bosanemoon 16. NL - 9561 DE Ter Apel. - A következőket gyüjti: A. 1.2.3.4.5. 6.7. - B. 1.2.3. - E. 1.3.4.5. (ld. cimjegyzékünk jelmagyarázatát).

Románia háborus kiugrását követően a német Délkelet Hadseregcsoport délerdélyi előnyomulásra utasitotta a magyar hadsereget. Az előnyomulás 1944.szept. 5-én indult meg. E hadmüveletek során foglalta el honvédségünk pl. Tordát, eljutottak a magyar csapatok Aradig, illetve Arad térségébe. Kérjük, hogyha valaki e nagyjából 10 napos délerdélyi előnyomulás idejéből tábori postai küldeménnyel rendelkezik, küldje el kópiáját megtekintésre.